

Notitie quickscan natuuronderzoek

Dorpsstraat 21 in Gelselaar

Dit rapport is gedrukt op
100% FSC-papier

ECOCHORE
natuurtechniek

Inventarisatie, advisering en ontwikkeling

november 2010
Rapportnr: 10241

Ecochore Natuurtechniek
Ruitenweg 8
7152 DE Eibergen
T 0544-350297
M 06-15904121
E info@ecochore.nl
I www.ecochore.nl
reknr: 3164.86.310 Rabobank

Projectnummer: 10241
Onderzoekstype: Ecologisch onderzoek naar nesten van broedvogels en vaste verblijfplaatsen van vleermuizen en overige zoogdieren
Onderzoeksmethodiek: Zichtwaarnemingen en inschatting op ecologische basis
Datum notitie: 24-11-2010
Veldwerk: 19-05-2010 dagbezoek
Opdrachtgever: Gemeente Berkelland - Dhr. I. IJsebrands
Auteur: Bas Voerman
Veldwerk: Bas Voerman
Locatie: Dorpsstraat 21 in Gelselaar

Deze notitie is gedrukt op 100% FSC-papier

1. Aanleiding

Op 19 mei 2010 is een bezoek gebracht aan de locatie Dorpsstraat 21 in Gelselaar. Het bezoek is uitgevoerd door dhr. J-L van Eijk (gemeente Berkelland) en Dhr. B. Voerman (Ecochore natuurtechniek).

Op de locatie staat een voormalige melkveehouderij waarvan het woonhuis en aangrenzende schuur dateert uit 1828. De locatie is reeds niet meer in gebruik als agrarisch bedrijf en staat leeg. Het woonhuis wordt tijdelijk bewoond, zie foto voorzijde en gebiedsimpresie blz. 5.

De gemeente is voornemens de opstallen en het erf te slopen en in combinatie met de achterliggende maïsakker te ontwikkelen tot woonwijk.

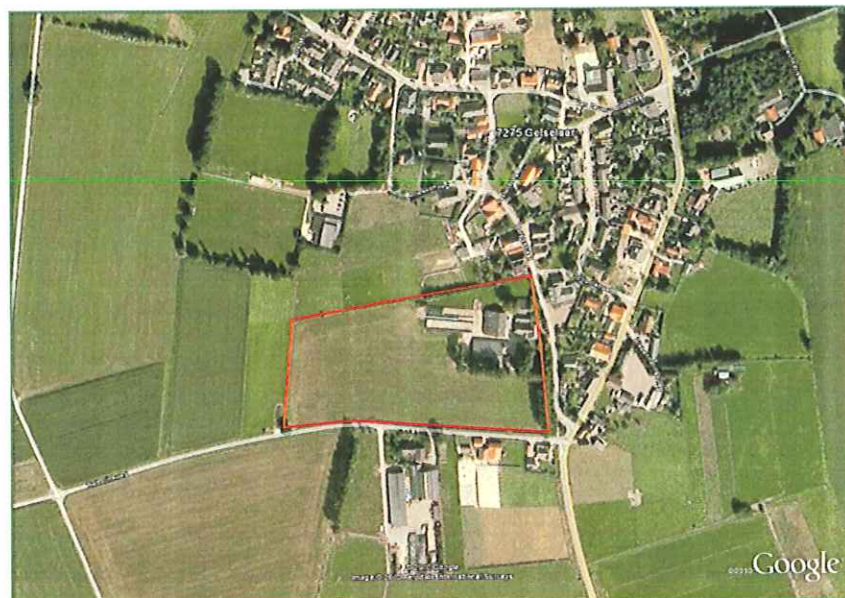
Op de locatie staan diverse schuren die fungeerden als koeienstallen, wagenloodsen, werkplaats ed. Aan de achterzijde liggen enkele betonnen voederkuilen. Aan de zijde van de Dorpsstraat staat de oorspronkelijke boerderij met aangebouwde deel en stal.

Het erf word gedeeltelijk omsloten door het huiskavel dat ten tijde van het onderzoek als akker in gebruik was.

Aan de zijde van de Dorpsstraat ligt een singel van bosplantsoen met soorten als hazelaar, zomereik, grauwe els, lijsterbes, kardinaalsmuts, vogelkers enz. Op het erf staan verspreid enkele clusters met bosplantsoen als veldesdoorn, gewone vlier, vogelkers, Amerikaanse vogelkers, Populus spec. ed.

Zie voor ligging figuur 1.

In verband met de voorgenomen sloop is verzocht een quickscan uit te voeren naar aanwezigheid en mogelijke aanwezigheid van nestgelegenheden van vogels met vaste verblijfplaatsen, mogelijkheden voor vleermuizen en steenmarter in het kader van de Flora- en faunawet.

Figuur 1. Ligging onderzoeksgebied.

2. Bevindingen onderzoek

Vogels

Tijdens het veldbezoek zijn diverse soorten aangetroffen: zwartkop, vink, huismus, houtduif, bonte vliegenvanger, merel, tjiftjaf, koolmees, Turkse tortel, spreeuw, zwarte roodstaart, winterkoning, witte kwikstaart en boerenzwaluw. De meeste soorten waren territoriaal aanwezig of met nestmateriaal actief. Van de zwarte roodstaart is een nest met jongen in een te slopen schuur aangetroffen. Van de boerenzwaluw zijn enkele nesten, waarvan de meeste betrekking hadden op relicten, in een te slopen schuur gevonden. Gezien de staat van de nesten en de sporen eronder wordt aangenomen dat 1-2 nesten in het voorgaande seizoen in gebruik waren.

Op de planlocatie zijn geen forse bomen met holten aanwezig. In hoofdzaak bestaat het aanwezige opgaande groen uit jong bosplantsoen en ruigten op het erf. Door het ontbreken van holten zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen of nesten van vogels met jaarrond beschermde nestlocaties aanwezig in bomen.

Op de "Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten" van Dienst Regelingen van het ministerie van LNV, staan in categorie 5 soorten beschreven die op de locatie een territorium kunnen bezetten. Dit zijn soorten als koolmees, pimpelmees, bonte vliegenvanger, boerenzwaluw, gekraagde roodstaart, grauwe vliegenvanger, spreeuw ed. Voor deze soorten is het noodzakelijk een inschatting te maken of de voorgenomen ingreep een negatief effect heeft op de lokale populatie. Hierbij moet worden ingeschat of de locatie en directe omgeving voldoende alternatieve nestgelegenheden biedt voor het voortbestaan van de soorten na de ingreep.

Gezien de ligging van het plangebied aan de rand van de bebouwde kom, waardoor het grenst aan tuinen en gemeentelijke plantsoenen, kan worden gesteld dat de omgeving voldoende geschikte foerageermogelijkheden en broedmogelijkheden biedt voor de meeste soorten, met uitzondering van boerenzwaluw. De nieuwe woonwijk zal eveneens weer worden voorzien van diverse groenstroken en tuinen. Hierdoor zijn geen nader onderzoek of aanvullende maatregelen noodzakelijk voor de meeste vogelsoorten van deze categorie. Wel is van belang dat de werkzaamheden buiten het broedseizoen worden gestart waardoor er in het broedseizoen nauwelijks geschikte nestgelegenheden zijn en op de locatie voldoende verstoring is waardoor de kans op vestiging van een territorium wordt verkleind en verstoring van broedende soorten wordt voorkomen. Het broedseizoen ligt voor de op deze locatie te verwachten soorten globaal tussen 15 maart en 15 juli. Let op dat ook buiten deze periode vogels kunnen broeden en deze nestlocaties niet verstoord mogen worden.

Boerenzwaluw

De boerenzwaluw is een soort die in Nederland sterk onder druk staat. De soort staat als gevoelig op de Rode Lijst. Het slopen van de betreffende schuur zal resulteren in het verdwijnen van 1-2 nestenlocaties. In tijden dat de boerderij nog in gebruik was, was de populatie boerenzwaluwen vermoedelijk hoger aangezien op verschillende plekken nog aanhechtplekken van nesten zichtbaar zijn. Door het verdwijnen van vee is de locatie vermoedelijk minder geschikt geworden. In de omgeving zijn nog diverse boeren actief waar naar verwachting voldoende broedgelegenheden zijn. Het verdwijnen van 1-2 nesten zal niet leiden tot een groot effect op de populatie. Gezien de gevoelige status van de soort in Nederland is het wel sterk aan te bevelen te beoordelen of op boerenerven in de directe omgeving mogelijkheden zijn om enkele kunstnesten aan te brengen of biotoopverbetering toe te passen. Hierdoor kan worden bijgedragen aan een meer stabiele populatie in de regio.

Afhankelijk van de toekomstige functie van het te behouden woonhuis en aangrenzende deel zijn hier ook enkele toepassingen mogelijk, bijvoorbeeld het plaatsen van enkele kunstnesten in de nis bij de nenduren.

Huismus

Tijdens het veldbezoek zijn op de planlocatie enkele huismussen aangetroffen waaronder minimaal 1 mannetje. Hoewel de dieren niet territoriaal aanwezig waren kon aan de hand van het gedrag worden vastgesteld dat de dieren een binding hadden met het woonhuis en hier vermoedelijk enkele nesten aanwezig waren.

De opbouw van het overige deel van het perceel is geschikt foerageergebied voor deze soort. Het is dan ook aannemelijk dat de huismussen verspreid over de onderzoekslocatie kunnen worden aangetroffen. Er zijn echter geen aanwijzingen voor meer nesten op de planlocatie gevonden. Op de enkele huismussen nabij het woonhuis na, zijn geen huismussen aangetroffen.

Consequentie

Aangezien de planlocatie onderdeel uitmaakt van het leefgebied van enkele mussenparen is het van belang bij de herinrichting van het gebied voldoende geschikt biotoop te bieden om de lokale populatie te kunnen behouden en te versterken. De huidige nestlocaties blijven behouden.

In het onderstaande wordt een beschrijving gegeven van de noodzakelijke mitigatie ten behoeve van de huismus. Maatregelen ten behoeve van nestlocaties is niet noodzakelijk echter wel sterk gewenst. Maatregelen ten behoeve van de habitatinrichting zijn wel noodzakelijk door het verdwijnen van het overgrote deel van het erf.

Huismus ecologie

De huismus is een algemene broedvogel van bebouwde gebieden. Sinds kort staat de soort op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels. Sinds de jaren '70 is het aantal broedvogels in Nederland gehalveerd. De oorzaken hiervan worden gezocht in de afname van geschikte broedlocaties in woningen en gebouwen, verlies van habitat door toename bebouwing en veranderingen in de bedrijfsvoering in de landbouw.

In Nederland komt de soort verspreid voor in middeloude stadwijken en dorpen met pannendaken en bij bebouwing in open en halfopen gebieden. In gebieden zonder menselijke bebouwing en in gebieden waar de bebouwing diep in het bos ligt, ontbreekt de soort. De huismus is een standvogel en is het gehele jaar aanwezig op of nabij de broedplaatsen. Het grootste gedeelte van het jaar verblijven ze op minder dan 600 meter van hun nestplaats. Huismussen broeden in losse kolonies. Deze kunnen bestaan uit enkele nesten dat op kan lopen tot wel 40 broedparen. Het broedseizoen is van april tot en met augustus. Holtes onder dakpannen of gaten en nissen in gebouwen en bomen hebben de voorkeur als nestplaats. Wanneer geschikte holtes niet voorhanden zijn dan kiest de soort voor beschutte plekje onder afdakjes, dichte gevelbegroeiing, heggen en struiken. Het voedsel van de huismus bestaat voornamelijk uit zaden van grassen, russen en kruiden zoals ganzenvoet en varkensgras. In agrarisch gebied bestaat het voedsel uit granen en veevoer. Tijdens het broedseizoen vormen insecten een cruciale voedselbron. Vanwege de kleine actieradius van de soort moeten de volgende drie

onderdelen binnen een geschikt habitat aanwezig zijn:

- voedselaanbod
- beschutting
- nestgelegenheid

Maatregelen binnen het plangebied

Vanwege de beperkte actieradius (< 600 m) van de huismus zijn drie essentiële onderdelen van het leefgebied van belang voor de huismus: nestlocatie en habitat met voedselaanbod en beschutting. Van belang is dat deze elementen aanwezig blijven of worden aangebracht.

Nestlocatie

Door de sloopwerkzaamheden zullen geen broedlocaties verdwijnen. Gezien de sterke achteruitgang in Nederland is het sterk aan te bevelen te zoeken naar mogelijkheden om in de nieuwe situatie broedgelegenheden voor huismussen te creëren. Bij nieuwe woningen met pannendaken is dit zeer eenvoudig te realiseren door het aanbrengen van vogelvides.

Steeds meer gemeenten en woningbouwverenigingen nemen in kavelpaspoorten het aanbrengen van vogelvides op als maatregel om de huismus tegen verdere achteruitgang te beschermen.

Op deze manier wordt de gunstige staat van instandhouding van de populatie ook voor de toekomst gewaarborgd en dragen alle bewoners een steentje bij.

Habitat

Om het leefgebied van de huismus te optimaliseren is het van belang dat er voldoende voedsel- en schuilplaatsen aanwezig zijn. Voor het voedselaanbod is het noodzakelijk dat er voldoende ruigte en overhoekjes aanwezig zijn, waar zowel zaadplanten als voldoende insectentrekkers aanwezig zijn. Beschutting is zeer belangrijk voor mussen ter bescherming, maar ook om vanuit te foerageren. Zonder beschutting zullen geen mussen aanwezig zijn waardoor het gewenst is schuilplaatsen te realiseren in de vorm van heggen en hagen, waarbij de voorkeur uitgaat naar streekeigen soorten. Langs bosjes of singels dient een zoom van beshoudende heesters aangeplant te worden, zoals meidoorn en sleedoorn. De hagen en zomen bieden niet alleen beschutting, maar kunnen ook van ecologische waarde zijn voor dagvlinders en vogels en kunnen een geleidend element vormen in vliegroutes voor vleermuizen.

Dergelijke ingrepen in de nieuwe wijk, bijvoorbeeld als zone rondom de wijk, zullen naar verwachting voor veel bewoners een versterking van het leefgenot vormen. Afhankelijk van het type inrichting zal de oppervlakte van nieuw habitat (ruigtekruidenvegetaties) enkele aren moeten bedragen.

Vleermuizen

De planlocatie en directe omgeving bieden door de hoeveelheid groen, ruigte en de ligging aan de rand van de bebouwde kom geschikte mogelijkheden voor foeragerende vleermuizen, met name voor de soorten gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Het eigenlijke woonhuis biedt eveneens enkele potentiële dagverblijven voor deze soorten. Dit gebouw blijft echter behouden. Verblijfplaatsen van boombewonende soorten zijn niet aanwezig door het ontbreken van hiervoor geschikte boomholten.

De te slopen schuren zijn beoordeeld op geschiktheid voor deze soortgroep. In de stallen en schuren zijn geen geschikte spouwmuren aanwezig. Ook zijn de meeste schuren geheel open waardoor het ontbreekt aan potentieel geschikt microklimaat waardoor verblijfplaatsen kunnen worden uitgesloten.

Er kan worden gesteld dat door het slopen van de schuren geen verblijfplaatsen verdwijnen. Gezien de opbouw van de omgeving kan het erf niet worden aangemerkt als essentieel foerageergebied waardoor kan worden gesteld dat de voorgenomen sloop geen significant negatief effect heeft op vleermuizen.

Steenmarter

De steenmarter staat vermeld op de lijst met beschermde soorten, op tabel 2 van de Flora- en faunawet. De planlocatie biedt geschikte mogelijkheden voor een verblijfplaats van deze soort. De gebouwen zijn op diverse manieren voor steenmarters toegankelijk en de omgeving is zeer geschikt als foerageergebied.

In een voormalige stal zijn uitwerpselen aangetroffen die duiden op gebruik door steenmarter. De exacte verblijfplaats in het gebouw is niet onderzocht ter voorkoming van verstoring aangezien het onderzoek in de kraamperiode werd uitgevoerd. Hierdoor is het mogelijk dat een vrouwtje met jongen in het gebouw aanwezig was. Het gebouw met hooizolder biedt zeer geschikte locaties voor een verblijfplaats.

In de overige schuren en op het perceel zijn geen sporen van deze soort aangetroffen.

De sloop van de schuur zal gevolgen hebben voor de aanwezige steenmarter. Om te voorkomen dat de effecten negatieve gevolgen zal hebben voor de lokale populatie of individuen, is het noodzakelijk mitigerende en compenserende maatregelen te treffen.

De gemeente Berkelland heeft zich voor sloopwerkzaamheden geconformeerd aan de gedragscode voor *Bouwend Nederland*. Hierin staan uitgangspunten voor het handelen bij aanwezigheid voor beschermde soorten waaronder ook de steenmarter. Om op de juiste wijze te kunnen handelen en de werkzaamheden af te stemmen op de ecologie van de soort zijn door de werkzaamheden geen negatieve effecten op de

locale populatie of schade aan individuen te verwachten. Om de werkzaamheden op een zo geschikt mogelijke wijze te kunnen uitvoeren is een ecologisch werkprotocol opgesteld: *Ecologisch protocol voor het verwijderen van een steenmarterverblijfplaats; rapportnummer: 10277 Ecochore Natuurtechniek, 2010.*

Door op de in het protocol beschreven wijze de mitigerende en compenserende maatregelen uit te voeren, worden geen negatieve effecten op populatie en individuniveau verwacht waardoor de gunstige staat van instandhouding van de lokale populatie is gewaarborgd.

Voor toelichting op de methoden en maatregelen zie het ecologisch protocol.

3. Conclusie

Op de planlocatie zijn diverse vogelsoorten, en een vaste verblijfplaats van steenmarter aangetroffen. Het plangebied is geschikt foerageergebied voor vleermuizen. Hiervan zijn echter geen aanwijzingen aangetroffen.

Het slopen van de schuren zal resulteren in het verdwijnen van een vaste verblijfplaats van steenmarter, enkele nestkommen van boerenzwaluw en habitatverslechtering betekenen voor huismus.

Door de werkzaamheden uit te voeren conform de gedragscode voor Bouwend Nederland, is geen ontheffing voor steenmarter noodzakelijk. Hiervoor is een ecologisch werkprotocol geschreven waardoor schade aan individuen en de lokale populatie wordt voorkomen.

Met betrekking tot de huismus is het noodzakelijk enkele inrichtingsingrepen uit te voeren om het verdwijnen van geschikt habitat te compenseren. Voor deze soort dienen enkele aren langs bijvoorbeeld nieuw aan te leggen struweel, te worden beheerd als ruigte. Hierdoor ontstaat een gebied met ruigtekruiden dat zal fungeren als voedselbron. Het is sterk aan te bevelen in de nieuwe woonwijk mogelijkheden te creëren ten behoeve van nestgelegenheden van huismus. Hierbij kan gedacht worden aan het aanbrengen van vogelvides of specifieke huismuskasten. Door het toepassen van deze maatregelen kan worden bijgedragen aan het versterken van de huismussenpopulatie in Nederland.

Voor de boerenzwaluw worden enkele aanbevelingen gedaan om op zeer eenvoudige wijze enkele voorzieningen te treffen om een bijdrage te leveren aan de populatie in de regio.

De sloopwerkzaamheden dienen buiten het broedseizoen te worden gestart om versturende effecten op broeden vogels te voorkomen.

4. Gebiedsimpresie

Zicht op het erf vanaf de omliggende akker

Voormalige voederkuilen

Te slopen koeien-loopstal

Te slopen kapschuur

Schuur met verblijfplaats steenmarter en boerenzwaluwnesten.
Inzet: steenmarterdropping.

Achterzijde te behouden woning en deel. Zichtbaar is ook de nis van de Nen-deur. De schuur van het 'derde dak' zal ook worden gesloopt.